

«ГІБРИДНА ВІЙНА» ЧИ «ГІБРИДНИЙ МИР»?

«Головна мета Кремля – розпалювати конфлікт в Україні, збурювати суспільство, вкидати дискусію в нього і диктувати парадигму розвитку країни»

Роман Безмертний,
представник України в політичній підгрупі
Тристоронньої контактної групи в Мінську

16 серпня 2013 року газета «Дзеркало тижня» опублікувала матеріал Юлії Мостової і Тетяни Силиної «Російський план, осмислений і нещадний», а також оприлюднила мовою оригіналу текст розробленого у Москві стратегічного документу «О комплексе мер по вовлечению Украины в евразийский интеграционный процесс».

Вже майже два роки саме цей план і саме ці заходи Росія намагається втілити у життя. Можна припустити, що Путін мав два плани знищення Української держави. «План «А» передбачав поступову її ліквідацію Він полягав у здійсненні гуманітарної агресії та застосуванні «м'якої» сили з метою руйнації української ідентичності – основного чинника національної держави. План «Б» передбачав силове упокорення України.

Крах режиму Януковича, рішучість нової української влади відновити курс на євроінтеграцію, ймовірність приєднання України в майбутньому до ЄС та НАТО спонукали РФ перейти до плану «Б» [1].

Збройна агресія проти України стала результатом не лише політики очолюваних Владіміром Путіним імпершівністів, а й стратегічних прорахунків та безвідповідальності української владної еліти упродовж усіх років незалежності.

У часи Леоніда Кучми було ліквідовано Національну гвардію (створена 1991 року) – беззагнане, багатофункціональне військове формування, укомплектоване патріотично налаштованими і досвідченими офіцерами. Ця структура мала стати ядром модерних Збройних сил. Натомість Кучма віддав перевагу формуванню ЗСУ методом скорочення гігантського уламка радянської армії на території України. Зменшення фінансування Збройних сил унеможливило їх оснащення сучасною військовою технікою та озброєнням.

За президентства Віктора Ющенка недофінансування Збройних сил України тривало, а за часів Віктора Януковича завершилося руйнацією всього сектору національної безпеки.

Деградація армії, флоту, зовнішньої розвідки та контррозвідки, СБУ, РНБОУ відбувалася не без участі російських спецслужб та їхніх агентів, інфільтрованих у структури державного управління всіх рівнів. Найвище політичне і військове керівництво держави роками тішилось ілюзією стратегічного партнерства з Росією, натомість Кремль цілеспрямовано реалізував курс на знищення України [1].

На час анексії Криму, зі 128-тисячної армії у Верховного Головнокомандувача було близько 5000 умовно боєздатних солдатів. Місцева міліція в Криму та південно-східних регіонах вдалася до саботажу розпоряджень центральної влади. Регіональні підрозділи СБУ, «Беркуту» з перших днів окупації активно діяли проти України, більша половина особового складу частин, дискованих у Криму, перейшли на бік РФ [2].

Все це призвело до відторгнення Криму, втрати контролю над деякими ділянками українсько-російського кор-

дону та проникнення в Донецьку й Луганську області російських найманців, диверсійно-розвідувальних груп і регулярних військових формувань.

Завдяки героїзму добровольчих батальйонів, особового складу Збройних сил України, підрозділів Національної гвардії, сформованої у складі МВС, від агресора були звільнені значні території Донеччини та Луганщини. Водночас, коли масштаби бойових дій набули ознак локального збройного конфлікту й дедалі очевиднішим стало пряме військове втручання з боку Росії (застосування важкої артилерії з території РФ, перехід державного кордону підрозділами Збройних сил РФ), українське керівництво так і не наважилось оголосити воєнний стан, принаймні у прикордонних з Росією областях. Не в останню чергу війна затяглась саме через небажання запровадити воєнний стан і мобілізувати для відбиття ворога весь потенціал держави і суспільства [1].

2014 рік для України був роком найскладніших випробувань. Вона зазнала людських, матеріальних і територіальних втрат, постала перед загрозою економічного колапсу і втрати державності.

Одним із найважливіших позитивних наслідків 2014 року стало усвідомлення владою потреби зміцнення безпеки і оборони. Державний бюджет на 2015 р. передбачив понад 80 млрд грн. (5% ВВП) на забезпечення функціонування та розвитку сектору безпеки і оборони, в т.ч. 40,2 млрд грн. – на оборону. Водночас не був започаткований системний процес формування державної політики в цій сфері [3].

Витрати бюджету на безпеку цього року будуть рекордними для України: на оборонний сектор передбачено 113,6 млрд грн., тобто 5% ВВП. Із цієї суми безпосередньо Міністерство оборони отримає менше половини – 55,5 млрд. грн. «Але те, що стосується безпосередньо Міністерства оборони – не виконано. На цей рік Міноборони виділено 2,45% ВВП. У минулому році було 2,6%. Тобто у відсотках від ВВП армія отримає менше, ніж торік. Крім того, в бюджеті Міноборони на витрати закладені 4,5 млрд. грн. спецфонду. Це ті гроші, які в умовах війни потрібно ще заробити», – зазначив колишній заступник начальника Генштабу ЗСУ Ігор Романенко [4]. За його словами, сумарно на ор-

Віце-президент США Джон Байден під час візиту шанував пам'ять Небесної сотні і поклав іменний медальйон біля меморіалу загиблим, Київ, 7 грудня 2015 року

гани МВС виділено більше коштів, ніж на Збройні сили України. Для країни, яка перебуває в стані війни, це неправильно. Військовим у 2016 році збільшили грошове забезпечення, заплановано передодати військовослужбовців та закупити нову техніку. Однак до стандартів НАТО ще дуже далеко.

26 травня 2015 року указом Президента затверджено Стратегію національної безпеки України. На її основі було розроблено і затверджено нову Воєнну доктрину України (Указ Президента від 2 вересня 2015 р.). У цьому документі Росію вперше названо основним противником, який має намір усіма силами й засобами знищити державність України або захопити частину її території. «Прийняття цих рішень – безумовно, позитивний чинник і фундамент для програм реформування. Однак після цих двох перших кроків не було прийнято рішень із практичної реалізації та затвердження програм розвитку. Міноборони і Генштаб не виконали розпорядження президента й не запропонували на затвердження ані програми розвитку ЗСУ, ані програми розвитку озброєнь. А ці документи мають фундаментальне значення, оскільки визначають, якою буде структура армії і чим вона займатиметься, які технічні засоби матиме у своєму розпорядженні. Програма розвитку озброєнь має бути розроблена саме на основі програми розвитку ЗСУ. Без цих документів неможливо оцінити, наскільки професійно й грамотно планується розвиток армії, наскільки виправдані управлінські рішення, як мають відбуватися реформи, як розвиватиметься військова промисловість, якими будуть її пріоритети» [5].

Президент України своїм Указом затвердив новий військово-адміністративний поділ території України, який встановлює територіально-географічні межі відповідальності органів військового управління Збройних Сил України за виконання військово-адміністративних функцій у сфері оборони на суші, у повітряному та морському просторі з урахуванням території, яка згідно із законами України та постановами Верховної Ради України визнана тимчасово окупованою. Відповідне рішення РНБО введено в дію 27 січня 2016 року [6].

Державна прикордонна служба України (ДПСУ) продовжує реалізацію проекту «Європейський вал» (спочатку проект називався «Стіна») на кордоні з Російською Федерацією (РФ). Роботи проводяться на всьому українсько-російському кордоні, але сьогодні зосереджені зусилля на території двох областей – Чернігівської і Харківської. Вже облаштовано майже 220 км про-

титанкових ровів, понад 40 км рокадної дороги, встановлено 23 спостережні вишки та 17,5 км загороджувального паркану. Голова Держприкордонслужби України зазначив, що створюється не просто кордон з огороженнями, а інтелектуальний кордон з відповідними системами спостереження, виявлення та ураження цілей. Крім того, за його словами, є план першочергового облаштування морської ділянки кордону на території Донецької, Запорізької та Одеської областей. (ДПСУ: В рамках проекту «Стіна» на кордоні з РФ вже облаштовано 220 км проти-танкових ровів [7]. Але є інформація, що існують проблеми з фінансуванням проекту [8].

Війну, яка триває в Україні, багато хто з аналітиків називає «гібридною війною». Начальник Генерального штабу Збройних сил Росії, перший заступник міністра оборони РФ генерал армії Валерій Герасимов на конференції в Академії військових наук у січні 2013 року розповів про суть «гібридної війни» у російському тлумаченні: «Акцент змістився на використання політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів поряд із застосуванням протестного потенціалу місцевого населення. Все це має супроводжуватися прихованими військовими операціями – наприклад, методами інформаційної війни і застосуванням спецназу... Відкрите використання сили, часто під прикриттям миротворчої діяльності та посередництва у вирішенні кризи, має застосовуватися на фінальній стадії, як правило, щоб домогтися повної перемоги у війні» («Німецька Хвиля», 25 лютого 2015 року).

Держава, яка веде гібридну війну, укладає обладку з бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок з якими формально заперечується. Річ у тім, що держава може дозволити собі далеко не все, оскільки зобов'язана дотримуватися Женевської та Гаазької конвенцій про закони сухопутної війни, домовленості з іншими країнами [9].

Складові стратегії гібридної війни Росії добре помітні, як мовиться, неозброєним оком: «...сформувати пул журналістів та експертів, сконцентрувати керовані медіаресурси: контрольовані російською владою електронні ЗМІ федерального рівня; контрольовані російським бізнесом українські ЗМІ; впливові незалежні українські ЗМІ, що підтримують співпрацю з Росією»; «Робота по каналу громадських організацій може здійснюватися за допомогою Россогрудництва з опорою на мережу вже існуючих організацій і рухів. При цьому важливо залуча-

Україна повинна звільнити Донбас військовим шляхом

Виповнився рік, відколи офіційно набули чинності Мінські угоди.

Російський опозиційний політик пояснив, чому Україні треба денонсувати Мінські угоди

Мінські угоди є поступкою європейських демократів Україні, яким важливо поставити галочку і відзвітувати, що вжиті усі заходи для зупинки військового протистояння. Попереднім таким прикладом була угода Медведева-Саркозі, внаслідок чого була захоплена частина території Грузії, якій тоді ніхто особливо не допомагав. Єдиною державою, що зробила тоді хоч якісь зусилля, були США. І ці зусилля були, зверніть увагу, військовими.

Я багато разів уже говорив, що фраза «Немає військового рішення проблеми» – це обман. Рішення є, і тільки військове. Зупинити агресію в Грузії вдалося саме військовою силою. Те ж саме і з Донбасом. Розраховувати на те, що Путін, який не виконує міжнародні угоди, почне дотримуватися Мінських – це або дурість, або прагнення не розв'язувати проблему, а саме поставити галочку. «Ми вжили усі заходи для зупинки процесу». Процес не зупинений, але ж заходи вжиті. Це класична позиція європейських демократів. Звичайна практика.

Мінські угоди були результатом безпрецедентного політичного тиску на Порошенка і Україну загалом. Путін зупинився тільки тому, що у нього не було сил продовжувати цей військовий процес. Якби сили були – ніхто б його не зупинив. А сьогоднішній стан справ на Донбасі більш ніж влаштовує Росію. На Донбасі засіли відверті бандити. Від них і зараз проблем багато, а скільки їх буде, коли стане відомо, чим вони там займалися... Немає сумнівів в тому, що там відкриватимуться і факти етнічних чисток, і масові поховання людей. Тому розв'язання проблеми Донбасу – тільки військове. Це важке рішення, яке супроводжуватиметься жертвами. Але якщо Україна хоче позбутися цієї проблеми – найправильніше оголосити про денонсацію Мінських угод і почати розв'язувати її військовим шляхом.

Путін не гідний того, щоб з ним розмовляли мовою міжнародних договорів. Тим паче, що концентрація збройних сил у східноєвропейському регіоні, а саме – в країнах Балтії і Польщі, досить висока. Тому я не думаю, що Україну залишать наодинці. Якщо вона, звичайно, боротиметься з тероризмом. Адже те, що відбувається на території України, – справжній тероризм. Отже, проблему треба розв'язувати, але я не дуже розумію, чому Порошенко зволікає з цим. Справжніх керівників збройних сил в Україні ми досі не спостерігаємо. А спостерігаємо людей, котрі в Криму легко віддавали територію і переходили на бік Росії. Тобто реформа збройних сил йде, але дуже повільно. І всі ці пузаті чиновники та генерали, які все життя співпрацювали з КГБ, потім з ФСБ, – не найнадійніша опора України.

Константін БОРОВОЙ, російський опозиціонер
«Апостроф», 15 лютого 2016. Переклад з російської

ти до цієї роботи молодь шляхом надання грантів на гуманітарні цілі за зразком багаторічної діяльності в Україні західних фондів. Робота з православною громадянською і українським духовенством має проводитися за допомогою Союзу православних громадян». Про них (про ці складові) йшлося в уже згаданому стратегічному документі «О комплексе мер по вовлечению Украины в евразийский интеграционный процесс» [10].

«Гібридна війна» триватиме, змінюючи форми і винаходячи нові прийоми як воєнні так і політичні. Росія здійснює одночасно і гуманітарну агресію в кількох напрямках, ведучи проти України інформаційно-пропагандистську, історіософську та конфесійну війни. Наступ на українську ментальність, традиційні цінності, мову, культуру, систему освіти, історичну пам'ять народу, національні церкви має стратегічну мету: знищення ідентичності української нації, яка є системоутворюючим складником громадянської нації та Української національної держави [11].

У 2016 році інформаційний тиск Кремля на Україну не зменшиться, але зміниться тактика країни агресора. Однією з головних спроб буде інформаційна кампанія про «братські народи», бажання створити розкол в українському суспільстві по лінії «всепрощення» окупантів і їх прибічників. Зростання кількості звинувачень центральної влади з можливих економічних, політичних, соціальних та інших проблем чергуватиметься з прийомами «художнього впливу» на розум і серця українців засобами пропагандистських форм: кіна, літератури і тощо.

Ще одним пріоритетом у діяльності офіційної Москви – активна інформаційна підтримка протиріч у нашій країні, втомі громадян від війни. У фокусі особливої уваги залишатимуться південні райони Одеської області, Придністров'я і тимчасово окупований Крим, події на фронті. [12].

За таких умов ключовими факторами порятунку країни стали нестандартні рішення окремих високопосадових осіб, самоорганізація українського суспільства, ініціативні дії патріотично налаштованих командирів і їх широка міжнародна підтримка.

Особливо треба відзначити роль волонтерів, громадських рухів, українських церков, військових капеланів, які на ранніх етапах конфлікту значною мірою взяли на себе функції держави. Подальші відносини між державою і численними патріотичними рухами виявили обмежену здатність і неготовність влади налагодити ефективну взаємодію з недержавним сектором безпеки як частиною громадянського суспільства. Показовим прикладом стала неспроможність влади оперативно легалізувати добровольчі батальйони. Як позитив можна відзначити залучення представників волонтерського руху до структур тилового забезпечення Міністерства оборони.

На жаль, принципова оцінка російської агресії на рівні керівництва Української держави досі відсутня. Війну Росії проти України названо АТО (антитерористична операція). Відтак світ упереваж сприймає війну України з Росією, як внутрішньоукраїнський конфлікт, в якому Росія лише допомагає одній із сторін. Допомагає, але не бере участі.

І справді. Між Росією та Україною де-юре існує Договір про дружбу, співробітництво і партнерство [13]. Досі підтримується найвищий з можливих рівнів дипломатичних стосунків. Функціонує безвізовий режим і вільна економічна зона в Криму. Через територію України безперешкодно мчать поїзди агресора, триває торгівля з ворогом... Усе це ідеально вписується у плани Путіна.

Мир досягається або капітуляцією, або перемогою. Це аксіома. Сьогодні маємо «гібридний мир». Масштабний мілітарний наступ ворога наразі малоімовірний. Головним викликом нашої незалежності стане внутрішньополітична ситуація в Українській державі. Якщо РФ не отримає реальних успіхів у Сирії, Путін розпочне ввійськову ескалацію на Донбасі.

Цього року Росія і далі чинитиме тиск на Україну та намагатиметься зірвати її євроінтеграційні плани. Про це заявив директор національної розвідки США Джеймс Клеппер [14].

«США і Росія, можливо, перебувають на шляху до порозуміння з приводу конфлікту на сході України. Останніми тижнями дипломатична активність між американськими і російськими чиновниками відновилася із значною швидкістю», –

йдеться у звіті американської приватної розвідувально-аналітичної компанії Stratfor [15].

Як інформує «Українська правда», експерти Stratfor припускають, що сторони (з одного боку Москва і сепаратисти, з іншого – Київ і західні партнери) можуть вести роботу над таємними компромісними домовленостями.

«До укладання великої угоди по Україні ще далеко, але вже можуть з'явитися компромісні рішення в питаннях, які раніше вважалися такими, що лежать поза площиною обговорення», – вважають у Stratfor. Експерти переконані, що активації переговорам надає також падіння цін на нафту, подальше ослаблення російської економіки і участь РФ в сирійському конфлікті [15].

У Stratfor також наголосили, що значних поступок від Росії годі чекати, навіть попри те, що Москва дуже зацікавлена у знятті санкцій: «У Кремлі власні національні інтереси в сфері безпеки традиційно ставлять вище свого економічного розвитку. Путін добре пам'ятає, як геополітичні поступки Заходу, здійснені екс-лідером СРСР Михайлом Горбачовим в обмін на економічну допомогу, призвели до розпаду СРСР».

Новим американським президентом, ймовірно, буде республіканець, який, треба думати, проводитиме жорсткішу політику стосовно Росії, ніж Барак Обама. І якщо українське питання на той час не буде врегульоване, Путін може стати поступливішим щодо України.

9 лютого Пентагон представив бюджет у \$ 582,7 млрд на 2017 рік, в тому числі \$58,8 млрд для Фонду закордонних спецоперацій, що виконує бойові завдання. Військовий бюджет США був розроблений для протидії п'ятьом загрозам: Росії, Китаю, Ірану, Північної Кореї і екстремістським терористичним угрупованням, включаючи так звану «Ісламську державу».

Статус неспостійного члена Ради Безпеки ООН України має максимально ефективно використати для зміцнення своїх позицій у міжнародному співтоваристві. Однак остаточна перемога у війні з Росією насамперед залежить від нас самих, від солідарності українців.

Петро КОСТЮК,
полковник, Голова Львівської обласної організації
Спілки офіцерів України

Посилання

1. http://i.tyzhden.ua/content/photoalbum/2014/10_2014/17/war.pdf.
2. Див. зокрема: Бутусов Ю. Так починалась війна: інтерв'ю с Александром Турчиновим. – 24 жовтня 2014 року <http://censor.net.ua/>; Оборонна політика: потреба реформ Збройних Сил України. – Центр Разумкова, Український інститут публічної політики (на замовлення Апарату РНБО), Київ, 2011. – С.39-40, http://www.razumkov.org.ua/.../oboron_pol_consult_XI-2012.pdf
3. http://www.razumkov.org.ua/up.../Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf
4. <http://tyzhden.ua/News/156225>
5. Воєнна стратегія України: результати за рік Юрій Бутусов <http://gazeta.dt.ua/.../voynna-strategiya-ukrayini-rezultati...>
6. <http://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-novij-vijskovo-administrativnij-podil-uk-36702>
7. <http://ua.112.ua/.../dpsu-v-ramkakh-proektu-stina-na-kordoni-...>
8. Стіни на кордоні України і Росії не буде: гроші пропали. http://tenews.te.ua/news_all.php?id=11853
9. Софія Корнієнко. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен // Радіо Свобода, 27.04.2014.
10. http://gazeta.zn.ua/internal/o-komplekse-mer-po-vovlecheniyu-ukrainy-v-evraziyskiy-integracionnyy-process_.html
11. http://i.tyzhden.ua/content/photoalbum/2014/10_2014/17/war.pdf
12. Кремль будет давить на Украину информационной кампанией о братских народах – <http://nbnews.com.ua/ru/news/169986/>.
13. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/643_006
14. <http://kontrakty.ua/article/92770>
15. <http://www.pravda.com.ua/news/2016/02/11/7098598/>